

Občanská sdružení (spolky) mohou žalovat územní plány

Územní plánování představuje v České republice dlouhodobý problém. Nekvalitní územní plány, které reagují na potřeby investorů mnohem pružněji než na požadavky občanů a před ochranou veřejných zájmů, časté a nepromyšlené změny územních plánů a nedostatečné zapojení veřejnosti – to jsou jen ukázky těch nejpalčivějších nedostatků. Mezi sporné otázky také patří ta, která se týká soudního přezkumu územních plánů. Až do dnešních dnů se soudy kategoricky stavěly za velmi úzké pojetí tzv. aktivní legitimace, tedy vymezení okruhu těch, kdo se mohou na soud obrátit s žalobou proti územnímu plánu (přesněji řečeno s návrhem na zrušení opatření obecné povahy nebo jeho části). Územní plány mohli žalovat pouze dotčení vlastníci sousedních nemovitostí.

V půlce června 2014 však Ústavní soud svým nálezem změnil pohled na možnost žalovat územní plány. Soudci prvního senátu se shodli, že je třeba dostát mezinárodním závazkům a závazkům, které České republice vyplývají z evropského práva a Aarhuské úmluvy. Proto přiznali aktivní legitimaci spolkům (občanským sdružením). Znamená to, že občanská sdružení mají právo na soudní ochranu a mohou se domoci zrušení územního plánu.

Ústavní soud dovedl, že územním plánem mohou být dotčeny tři kategorie osob:

1. především se jedná o **osobu, která má přímý a nezprostředkovaný vztah** k nějaké části území, které je územním plánem regulováno, **tedy vlastník** (spoluvlastník) pozemku nebo jiné nemovité věci a oprávněný z věcného práva k těmto věcem, nikoli však nájemce.
2. v některých případech aktivně legitimován i **navrhovatel, který, ačkoliv sám není vlastníkem nemovitosti** nebo oprávněným z věcného práva k nemovitosti

na území regulovaném územním plánem, **tvrdí, že jeho vlastnické nebo jiné věcné právo k nemovitosti nacházející se mimo regulované území by bylo přímo dotčeno určitou aktivitou**, jejíž provozování na území regulovaném územním plánem tento plán připouští (typicky vlastník sousedního pozemku, u něhož se mohou významně projevit vlivy činnosti z regulovaného území - exhalace, hluk, zápach apod. - nebo které povedou k významnému snížení hodnoty jeho majetku).

3. jde kategorii vymezenou čl. 9 odst. 2 a 3 Aarhuské úmluvy jako osoby z řad **"dotčené veřejnosti", tj. především občanská sdružení.**

Občanská sdružení, resp. nyní spolky podle Ústavního soudu sdružují především občany; jde o svébytnou právnickou osobu zakládanou za účelem dosažení smluvené činnosti a společného zájmu. Není proto možné bez dalšího zamezit přístupu spolků k soudům a neumožnit jim navrhopvat zrušení územního plánu.

Základní podmínky pro podání žaloby

Nález Ústavního soudu však neznamená, že od nyníška mohou spolky žalovat každý územní plán nebo zásady územního rozvoje bez splnění dalších podmínek. Občanské sdružení (spolek) vždy musí vyhovět těmto požadavkům:

- 1) Občanská sdružení (spolky) musí především stejně jako jiní navrhovatelé **prokazatelně tvrdit, že byla příslušným opatřením obecné povahy zkrácena na svých právech. Nestačí, aby tvrdila pouze to, že opatření obecné povahy či procedura vedoucí k jeho vydání jsou nezákonné**, aniž by současně tvrdila, že se tato nezákonnost **dotýká jeho právní sféry**. Takové tvrzení musí přesně vymezit zásah, kterého se měl samosprávný celek dopustit,

- 2) Podstatným kritériem zde musí nepochybně **být místní vztah navrhovatele k lokalitě regulované územním plánem**. Má-li spolek sídlo na tomto území nebo jsou-li jeho členové vlastníky nemovitostí potenciálně dotčených opatřeními plynoucími z územního plánu, pak by mu v zásadě měla svědčit aktivní legitimace k podání návrhu.

V některých případech mohou působit místní a věcné důvody v synergii, **a nemusí jít**

ani o „ekologický“ spolek. Tak kupříkladu založí-li občané žijící v určitém městě nebo jeho městské části spolek k ochraně svých zájmů a územní plán by měl zasáhnout do rekreační zóny, v níž jsou zvyklí trávit svůj volný čas, pak připadá v úvahu přiznat spolku aktivní legitimaci bez ohledu na detaily vymezení jeho předmětu činnosti.

V jiných situacích může pro účely posouzení aktivní legitimace spolku sehrát důležitou roli zaměření spolku na aktivitu, která má lokální opodstatnění (ochrana určitého druhu živočichů, rostlin). Obecně tu lze říci, že z hlediska posouzení zákonné podmínky zkrácení na právech bude věrohodnější místní „zavedenost“, **tedy již delší časové působení spolku.** Není však možné vyloučit ani založení spolku ad hoc za účelem vážícím se k územnímu plánu. Skutečnost, že občan dá přednost prosazování svého zájmu formou sdružení se s jinými občany, nelze přičítat k jeho tíži.

Fyzické osoby, pokud se sdruží do občanského sdružení (spolku), jehož účelem podle stanov je ochrana přírody a krajiny, mohou své právo na příznivé životní prostředí, zakotvené v čl. 35 Listiny, realizovat i prostřednictvím tohoto spolku.

Ústavní soud považoval ještě za nezbytné vyjádřit se k významu občanských sdružení, protože soustavně dochází ke snižování významu jejich činnosti a k jejich označování za „ekologické aktivisty“:

„Občanská sdružení (spolky), jež jsou rovnocenným subjektem práva, však jsou též významným a navýsost demokratickým prvkem občanské společnosti. Není korektní odsoudit spolek k neformální, potřebná oprávnění postrádající roli při prosazování jeho zájmů. Je naopak nejen legitimní, ale i legální, aby měl možnost brát se i v řízení o návrhu na zrušení územního plánu za ty společné zájmy občanů, které považuje za oprávněné....Práva komunity mohou být dotčena šířeji: vady územního plánu jsou v negativním smyslu způsobilé dotknout se oprávněných zájmů občanů žijících na příslušném území, mohou významně ztížit naplnění koncepce územním plánem zamýšlené a ohrozit tak jeho společenskou funkci. Pro tento případ je žádoucí, aby prostor k soudní ochraně dostali nejen jednotlivci samotní, ale též právní subjekty, do nichž se sdružují.“

V podrobnostech viz náleží Ústavního soudu ze dne 10. 6. 2014, sp. zn. I. ÚS 59/14.

Zpracovala: Vendula Zahumenská